KUTSESTANDARD

Toitumisterapeut, tase 6

Toitumisterapeut, tase 6 kutsestandard on aluseks õppekavade koostamisele ning isikute kompetentsuse hindamisele kutse andmisel.

Kutsenimetus	Eesti kvalifikatsiooniraamistiku (EKR) tase
Toitumisterapeut, tase 6	6

Võimalikud spetsialiseerumised ja nimetused kutsetunnistusel	
Spetsialiseerumine	**Nimetus kutsetunnistusel**
Kliiniline toitumisteraapia	Kliiniline toitumisterapeut, tase 6

A-osa
KUTSEKIRJELDUS

A.1 Töö kirjeldus
Toitumisteraapia on ravi toetav tegevus. Toitumisterapeut on toitumisspetsialist, kes rakendab tõenduspõhiseid teadmisi toitumisest inimeste tervise edendamiseks ja terviseprobleemide korral patsiendi/kliendi (edaspidi klient) heaolu ja toimetulekuvõime suurendamiseks. Ta lähtub toidu- ja toitumissoovitustest ning tunneb nõustamise põhimõtteid. Toitumisterapeut selgitab välja toitumuslikud probleemid, lähtudes omandatud teadmistest toidu ja toitumise mõjust inimese tervisele, sh haiguste tekkele ja olemasolevate haiguste kulule. Ta töötab inimestega personaalselt, aidates vältida haiguse süvenemist ning suurendades heaolu krooniliste haigusseisundite korral. Lisaks edendab toitumisterapeut elanikkonna gruppide tervist loengute pidamise ja artiklite kirjutamise kaudu. Koolitajana tegutsemisel on soovitav täiskasvanukoolitaja kompetents. Toitumisterapeut lähtub oma tegevuses toitumisnõustaja ja toitumisterapeudi kutse-eetikast. Toitumisterapeut täiendab ennast pidevalt erialaselt, rakendab teadmisi praktikas, hoiab ennast kursis uuemate tõenduspõhiste teadusuuringutega ja mõistab enesetäiendamise olulisust oma tegevuses. Vajadusel algatab ja juhib uurimisprojekte, kutsealast (erialast) tööd puudutavate komisjonide töökorraldust ning toetab kaastöötajate ja (üli)õpilaste kutsealast arengut. Toitumisterapeut töötab enamasti tervishoiuasutuses, erapraksises jm. Toitumisterapeut ei diagnoosi haigusi ega ravi klienti. Kliiniline toitumisterapeut töötab tervishoiuasutustes, koostab menüüsid haigusgrupist lähtuvalt, toetamaks arsti poolt määratud ravi. Viib läbi patsiendi individuaalset toitumisnõustamist. Kliiniline toitumisterapeut tegeleb lisaks ka ägedate juhtumite, operatsioonieelsete ja -järgsete klientidega, haiglaravil olevate, k.a intensiivravi patsientidega. Vajadusel nõustab meditsiinipersonali haiguspuhuse toitumise osas. Mõistet klient kasutatakse juhul kui nõustamine toimub väljaspool tervishoiuasutust (nt erakabinet jm). Mõistet patsient kasutatakse juhul kui nõustamine toimub tervishoiuasutuses.
A.2 Tööosad
A.2.1 Kliendi toitumise ja eluviisi hindamine 1. Andmete kogumine toitumise, eluviisi ja neid mõjutavate tegurite kohta. 2. Kogutud andmete, sh menüü analüüsimine ja kliendi toitumuslike probleemide väljaselgitamine. A.2.2 Toitumise- ja eluviisi muutmise eesmärkide püstitamine ja sekkumisplaani koostamine 1. Toitumise ja elustiiliga seotud lühi- ja pikaajaliste eesmärkide püstitamine koostöös kliendiga. 2. Toitumuslike sekkumiste valimine ja edasise tegevuskava koostamine. A.2.3 Toitumisnõustamine ja/või -teraapia 1. Kliendi ja/või tema võrgustiku liikmete juhendamine toitumise ja vajadusel lisatoitainete tõenduspõhise kasutamise osas vastavalt individuaalsetele terviseprobleemidele. 2. Kliendi ja/või tema sotsiaalvõrgustiku toetamine ja võimestamine. A.2.4 Toitumuslike sekkumiste mõju ja tulemuste hindamine

1. Sekkumise analüüsimine ja kokkuvõtete tegemine. 2. Enda tegevuse analüüsimine ja hindamine. 3. Vajadusel toitumis- ja tegevuskava korrigeerimine. A.2.5 Klienditeenindus 1. Viisaka ja nõuetekohase kliendisuhtluse kasutamine. 2. Kliendi intervjueerimise ja nõustamise tehnikate kasutamine. A.2.6 Meeskonnatöö 1. Kliendivõrgustiku liikmetega koostöö tegemine. 2. Kliendi ja nõustamisteabe konfidentsiaalsuse tagamine. 3. Meeskonnatöös osalemine.
Spetsialiseerumisega seotud tööosad
A.2.7 Kliiniline toitumisteraapia 1. Haiglasisese toitumise korraldamine. 2. Patsiendigruppidele ravimenüüde koostamine. 3. Operatsioonieelsetele ja -järgsetele patsientidele ravimenüü koostamine. 4. Ravimenüüde kohandamise ja muutmise korraldamine. 5. Toitumisjuhiste koostamine.
A.3 Töö keskkond ja eripära
Toitumisnõustaja töötab klientide vastuvõtuks sobivas ruumis, mis võib olla erakabinet või asuda lasteasutuses, hooldekodus, haiglas, spordihoones jne. Ruumis peab olema internetikasutamise võimalus. Töö nõuab aeg-ajalt teenuse osutamist sihtrühma juures kohapeal (koolis, lasteaias vm).
A.4 Töövahendid
Tavapärased kontoritarbed. Arvuti andmete sisestamiseks, materjalide väljaprintimiseks, andmebaaside kasutamiseks ja internetilehekülgede sirvimiseks ja kliendiga suhtlemiseks elektroonilisel teel. Laste puhul spetsiaalsed mängulised vahendid. Brošüürid ja jaotusmaterjalid klientidele jagamiseks, näitlikud abivahendid: toidupüramiid, kehamassi indeksi määramise abivahendid, toitainete tabelid, visuaalsed materjalid jms. Töötubade jaoks toiduained - nende korraldamine eeldab toiduhügieenikoolituse läbimist, spetsiaalset ruumi ja tehnikat.
A.5 Tööks vajalikud isikuomadused
Toitumisterapeudi kutse eeldab teenindus- ja suhtlemisvalmidust, analüüsi- ja otsustusvõimet, empaatilisust, korrektsust ja täpsust.
A.6 Kutsealane ettevalmistus
Toitumisterapeut on kõrgharidusega (soovitavalt tervishoius või loodusteadustes), toitumisteraapia täiendkoolituse läbinud isik või toitumisteraapiaalase kõrgharidusega spetsialist. Kliiniline toitumisterapeut on kliinilise toitumisteraapia- ja tervishoiualase (õde, ämmaemand, arst) kõrgharidusega spetsialist või kliinilise toitumismeditsiinialase kõrgharidusega spetsialist.
A.7 Enamlevinud ametinimetused
Toitumisterapeut, dietoloog.

B-osa
KOMPETENTSUSNÕUDED

B.1 Kutse struktuur
Selle kutse taotlemisel on nõutav kompetentside B.2.1 – B.2.6 ja läbiv kompetents B.2.8 tõendamine. Spetsialiseerumisel kliiniliseks toitumisterapeudiks tuleb lisaks tõendada kompetents B.2.7.

B.2 Kompetentsid

KOHUSTUSLIKUD KOMPETENTSID

B.2.1 Kliendi toitumise ja eluviisi hindamine	**EKR tase 6**
Tegevusnäitajad: 1) hindab kliendi toitumuslikke vajadusi, arvestades tema tervise seisundit, ravi ja eluviisi, kasutades toidupäeviku andmeid; 2) analüüsib hindamistulemusi ja selgitab välja kliendi toitumuslikud probleemid, kasutades selleks sobivaid meetodeid (nt tõenduspõhised testid, kehamassiindeksi määramine jm), vajadusel soovitab pöörduda kliendil teiste spetsialistide juurde; kasutab vajadusel tõenduspõhist riiklikult tunnustatud toitumisprogrammi www.nutridata.ee.	
Teadmised: 1) tasakaalustatud toitumise alused ja toitumist mõjutavad tegurid; 2) terviseprobleemide individuaalsus, neid mõjutavad toitumuslikud jm eluviisi faktorid, haigestumise riski vähendamine toitumise abil; 3) anatoomia (algtase); 4) füsioloogia (kesktase); 5) biokeemia (kesktase); 6) seedimine ja imendumine; makrotoitainete (valgud, rasvad, süsivesikud, vesi) ja mikrotoitainete (mineraalained, vitamiinid) vajadus, ja nende ainevahetus (kesktase); 7) toidu lisaained ja toidulisandid, nende kasutamise põhimõtted (päevased soovitatavad doosid, toidulisandite manustamise viisid ja soovitatavad piirnormid, peamised toiduainetetööstuses kasutatavad toidu lisaained, toidulisandeid ja toidu lisaaineid puudutavad ohutusnõuded); 8) kehakaalu mõjutavad faktorid; tervislikud ja põhjendatud kehakaalu langetamise ja kaalu tõstmise viisid; 9) haigustepuhune toitumine haigusgruppidest lähtuvalt (südameveresoonkonna haigused, seedekulgla haigused, kasvajalised protsessid jm); 10) söömishäired, nende tekkepõhjused ja sümptomid; 11) toitumine erinevates vanusegruppides ja erineva füüsilise koormuse puhul; 12) toitumispäeviku koostamine ja pidamine; 13) menüü analüüsimismeetodid; 14) tervishoiusüsteemi võimalused kliendile täiendavate tervishoiuteenuste soovitamiseks esmatasandi tervishoiusüsteemis (nt varajase alkoholismi avastamise ja nõustamise teenus, tubaka tarvitamisest loobumise teenus jm).	
B.2.2 Toitumise- ja eluviisi muutmise eesmärkide püstitamine ja sekkumisplaani koostamine	**EKR tase 6**
Tegevusnäitajad: 1) püstitab koostöös kliendiga toitumise ja elustiiliga seotud hinnatavad, realistlikud ja kliendi vajadusest lähtuvad lühi- ja pikaajalised eesmärgid; 2) koostab vastavalt püstitatud eesmärkidele kliendile sobiva toitumis- ja tegevuskava (vajadusel kliendispetsiifilise menüü), arvestades tasakaalustatud ja rahvusspetsiifilisi toitumissoovitusi ning kliendi individuaalseid ja haiguspuhuseid vajadusi; koostab haigusspetsiifilisi toitumisplaane ja määrab vajadusel eridieete; kooskõlastab tegevuskava kliendiga.	
B.2.3 Toitumisnõustamine ja/või -teraapia	**EKR tase 6**
Tegevusnäitajad: 1) juhendab klienti ja vajadusel tema võrgustiku liikmeid tervislikult toituma ja annab haigusspetsiifilisi toitumissoovitusi ning soovitab vajadusel lisatoitaineid, lähtudes kliendi probleemist; 2) toetab ja võimestab klienti ja/või tema võrgustiku liikmeid kliendile sobivate terapeutiliste sekkumiste puhul (sh eridieet, lisatoitainete kasutamine, elulaadi muutused jm); aitab märgata edusamme ja tunda ära ohumärke ning teavitab klienti sellest.	
Teadmised: 1) toitumise eripära erinevate haiguslike seisundite puhul (v.a. ägedad haigestumised, operatsioonieelsed- ja järgsed seisundid).	
B.2.4 Toitumuslike sekkumiste mõju ja tulemuste hindamine	**EKR tase 6**
Tegevusnäitajad: 1) analüüsib sekkumise tulemusi ja teeb kokkuvõtte, arvestades kliendiga koos püstitatud eesmärke;	

2) analüüsib ja hindab enda tegevust, kasutades kliendi tagasisidet, tervisenäitajaid ja kliendi eesmärke; 3) vajadusel korrigeerib toitumis- ja tegevuskava, lähtudes analüüsi tulemustest.

B.2.5 Klienditeenindus	**EKR tase 6**
Tegevusnäitajad: 1) suhtleb viisakalt kõikide klientidega, lähtudes klienditeeninduse reeglitest; tuleb toime erinevate situatsioonidega, sh konfliktidega, kasutades sobivat suhtlusviisi ja lähtudes eetikakoodeksist; 2) kasutab erinevaid intervjueerimise ning nõustamise tehnikaid.	
Teadmised: 1) kliendi probleemide allikate väljaselgitamine; 2) probleemilahendusprotsess; 3) läbipõlemise tunnused ja sellega toimetuleku viisid; 4) vestluse juhtimise ja aktiivse kuulamise tehnikad.	

B.2.6 Meeskonnatöö	**EKR tase 6**
Tegevusnäitajad: 1) teeb koostööd kliendivõrgustiku liikmetega, arvestades kõigi osapooltega; 2) tagab kliendi ja nõustamisteabe konfidentsiaalsuse, arvestades andmekaitset; 3) osaleb meeskonnatöös ning vajadusel juhib toitumisspetsialistide meeskonda, arvestades meeskonna juhtimise põhimõtteid.	

SPETSIALISEERUMISEGA SEOTUD KOMPETENTSID

Spetsialiseerumisel kliiniliseks toitumisterapeudiks tuleb lisaks tõendada kompetents B.2.7.

Kliiniline toitumisteraapia	
B.2.7 Kliiniline toitumisteraapia	**EKR tase 6**
Tegevusnäitajad: 1) korraldab patsientide haiglasisest toitumist (sh kunstlik toitmine) ja vastutab tervisliku ja patsientide vajadustele vastavate menüüde koostamise eest; 2) koostab ravimenüüd kõikidele patsiendigruppidele, sh ägedate haigusjuhtumite korral, lähtudes patsiendi diagnoosist, seisundist ja ravimeeskonnalt saadud teabest; 3) koostab ravimenüüd operatsioonieelsetele ja -järgsetele patsientidele; nõustab patsiente, lähtudes diagnoosist, seisundist ja ravimeeskonnalt saadud teabest; 4) vajadusel korraldab ravimenüüde kohandamise ja muutmise, lähtudes patsiendi individuaalsest seisundist ja haiguse eripärast; 5) koostab patsientide gruppidele haiguspuhuseid toitumisjuhiseid väljaspool tervishoiuasutust toimetulekuks.	
Teadmised: 1) toitumine ägedate haiguste puhul; 2) toitumine krooniliste haigusseisundite korral; 3) toitumine kirurgiliste sekkumiste korral; 4) kunstlik toitmine; 5) mikrobioloogia alused; 6) toidutehnoloogia alused.	

KUTSET LÄBIVAD KOMPETENTSID

B.2.8 Toitumisterapeut, tase 6 kutset läbiv kompetents	**EKR tase 6**
Tegevusnäitajad: 1) täiendab tööalaseid teadmisi läbi pideva professionaalse arengu; läheneb ülesannetele loovalt; 2) reageerib muutustele ja kohaneb nendega hästi; talub pinget ja tuleb toime tagasilöökidega; 3) planeerib oma aega, töötab süsteemselt ja organiseeritult; jälgib juhendeid ja protseduure; 4) on orienteeritud kliendi rahulolule, pakub kvaliteetset teenust või toodet, mis vastab kokkulepitud standarditele;	

5) järgib oma töös kõiki asjakohaseid õigusakte; 6) kasutab oma töös arvutit tasemetel AO1-7 (vt lisa 1); 7) kasutab oma töös eesti keelt tasemel B2 (vt lisa 2); 8) tagab kliendi turvalisuse ja järgib keskkonnaohutusnõudeid; 9) vajadusel annab esmaabi; 10) dokumenteerib ja põhjendab kõik tegevuse etapid, oma otsused ja tulemused (nt hindamistulemused, nõustamise sisu, teraapiaplaan, nõustamise tulemused, nõustamise käigus tekkinud suhtlemise probleemid, hinnangud, kokkuvõtted jm), kasutades korrektset erialaterminoloogiat ja riigikeelt ning säilitab dokumendid, lähtudes andmekaitse nõuetest; 11) orienteerub kaasaegses erialases kirjanduses ja on kursis erialaste tõenduspõhiste teadusuuringute tulemustega; 12) arendab ja leiab toimivaid lahendusi kutsealastele probleemidele ning prognoosib nende mõjusid; 13) teeb koostööd erialaorganisatsioonidega; rakendab iseseisvalt ja koostöös tervishoiutöötajatega (nt perearstid, ämmaemandad, terviseedendusspetsialistid, pedagoogid jt) kogukonnapõhiseid preventatiivseid meetmeid (nt loengud, teabematerjalid jne); 14) loeb analüüsivalt erialast teaduslikku kirjandust; 15) küsib kliendilt tagasisidet, annab kliendile tagasisidet; 16) lähtub oma töös kutse-eetikast (vt http://toitumisnoustajad.ee/uhingust/toitumisnoustaja-eetika-koodeks/).
Teadmised: 1) toiduained ja nende tervistavad omadused; 2) toiduvalmistamise alused; 3) nõustamis- ja intervjueerimistehnikate rakendamine individuaalsetest vajadustest lähtuvalt; sekkumiste valimine kliendi vajadusest ja eripärast lähtuvalt; 4) aja ja töö efektiivne planeerimine; 5) kliendist, nõustajast või keskkonnast tulenevad faktorid, mis mõjutavad tulemuste saavutamist; 6) muutuste vajalikkus ja muutuste juhtimine; 7) tervisele ohtlikud seisundid (vt lisa 5); 8) andmekaitse; 9) toiduhügieen.

C-osa
ÜLDTEAVE JA LISAD

C.1 Teave kutsestandardi koostamise ja kinnitamise kohta ning viide ametite klassifikaatorile	
1. Kutsestandardi tähis kutseregistris	05-11122013-3.1.2/1k
2. Kutsestandardi koostajad	Anneli Sammel, Tervise Arengu Instituut Annely Soots, Annely Sootsi Koolitus, OÜ Tervisekool Kristel Ehala-Aleksejev, Eesti Endokrinoloogia Selts, Tartu Ülikooli Kliinikum Marek Morozov, Eesti Kulturismi ja Fitnessi Liit, Spordiklubi Sparta Tiiu Vihalemm, Tartu Ülikooli arstiteaduskond Ülle Hõbemägi, Eesti Toitumisteraapia Assotsiatsioon
3. Kutsestandardi kinnitaja	Tervishoiu ja Sotsiaaltöö Kutsenõukogu
4. Kutsenõukogu otsuse number	17
5. Kutsenõukogu otsuse kuupäev	11.12.2013
6. Kutsestandard kehtib kuni	27.11.2018
7. Kutsestandardi versiooni number	1
8. Viide Ametite Klassifikaatorile (ISCO 08)	2265 Dieedi ja toitumise tippspetsialistid
9. Viide Euroopa kvalifikatsiooniraamistikule (EQF)	6
C.2 Kutsenimetus võõrkeeles	

Inglise keeles	Nutritional therapist, level 6
C.3 Lisad	
Lisa 1 Arvuti kasutamise oskused	
Lisa 2 Keelte oskustasemete kirjeldused	
Lisa 3 Tööosad ja tööülesanded	
Lisa 4 Teadmiste ja oskuste tasemete kirjeldused	
Lisa 5 Tervisele ohtlikud seisundid	